

ПРОБЛЕМИ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ПІДХОДУ ПРИ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНІЙ МОВИ У НЕМОВНЬОМУ ВУЗІ.

Камишова Т.М.,Рябуха Т.В.

викладачі кафедри англійської філології та методики викладання англійської мови, Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Богдана Хмельницького, Україна

***Анотація.** В даній статті розглядаються особливості застосування сучасних методів індивідуального диференційованого навчання студентів немовних вузів, аналізується місце студента у сучасному освітньому процесі, висвітлюється роль змісту сучасної системи вузівського навчання через інформаційну модель індивідуального підходу. Особлива увага приділяється системно-структурному підходу до індивідуалізації навчання, технологіям рівневої диференціації у вищій школі. У статті зазначається низка певних умов необхідних для ефективності виконання індивідуальної рівневої диференціації.*

Ключові слова: індивідуальне навчання, диференційоване навчання, студент, індивідуальний підхід, системно-структурний підхід, рівнева диференціація

Abstract. The present article deals with the features of modern methods of individual differentiated instruction for students of nonlinguistic universities, analyses the students' place in modern educational process, highlights the role of content of the modern system of university education through information model of individual approach. Particular attention is paid to the systematic and structured approach to individualized learning technologies of level differentiation in higher school. A number of specific conditions required for effectiveness of implementation of individual level differentiation are stated in the article.

Keywords: individual learning, differentiated learning, student, individual approach, systematic and structural approach, level differentiation.

Зміни в системі освіти початку XXI століття орієнтують нас на сприяння вільному розвитку сучасної молоді людини, покращенню її творчої ініціативи, що в свою чергу, посилює необхідність у наданні більшої самостійності студентам для збільшення їх майбутньої конкурентоспроможності на ринку праці, професійної компетентності та мобільності. Це, в свою чергу, викликає зростання потреб до підвищення якості підготовки майбут-

ніх фахівців у системі вищої професійної освіти [3].

Навчання іноземній мові у немовному вузі, як відомо, спрямоване на підготовку майбутніх фахівців до роботи зі спеціальною літературою та професійного спілкування іноземною мовою. Успіх у досягненні цієї мети багато в чому залежить від індивідуального підходу при навчанні студентів немовних спеціальностей, оскільки у навчанні ми маємо справу не з аб-

стракним середнім студентом, а з конкретними людьми, кожен з яких є індивідуальністю і має тільки йому притаманні якості.

При такому підході домінуюча позиція викладача і роль студента як пасивного виконавця, відтворюючого стандартний мінімум готових знань, має змінитися на партнерську співпрацю, спільне проектування й організацію навчання, яке сприятиме розкриттю індивідуальності кожного суб'єкта спільної взаємодії, розвитку його творчого потенціалу. При цьому студент як суб'єкт комунікативного розвитку розглядається як найвища цінність освітнього процесу.

Зміст сучасного вузівського навчання має реалізуватися через інформаційну модель, основу якої становлять різні типи індивідуальних завдань у друкованому та електронному вигляді. Основним змістом навчання іноземної мови у немовному вузі повинно стати професійно-орієнтоване ділове спілкування з домінуючою навчання розмовній мові, також включаючи навчання роботі з галузевими автентичними текстами. Навчання доцільно будувати на якісно новому змісті при ретельному підборі навчального мовного матеріалу, відповідно до специфіки майбутньої професійної діяльності студентів немовного вузу. [4, с. 26]. Для розвитку комунікативної компетенції студент повинен уміти підтримувати ділову бесіду, висловлювати свою думку, виражати згоду / незгоду в усній формі, володіти умінням вести ділову переписку відповідно до загально-

прийнятих норм. Основну частину мають становити завдання, спрямовані на розвиток і формування навичок усних форм комунікації в поєднанні з письмовими завданнями та основами перекладу.

Основна ідея індивідуального підходу полягає в наданні студенту максимально широких можливостей навчатися. Таке навчання дозволить йому оптимально адаптуватися до реальної дійсності у всьому її різноманітті та цілісності й використати на практиці ключові навчання у різноманітних соціальних ситуаціях. Реалізація такого підходу висуває серйозні вимоги до методики навчання, яка повинна з «навчання робити щось», бути здатною трансформуватися в «допомогу навчитися щось робити» [5, с. 8]. В основі даної методики лежить навчання через діяльність. Викладачам потрібно навчитися довіряти студентам і дозволяти їм вчитися самим через власну практичну діяльність і можливі помилки.

Облік індивідуальних потреб особистості у вищій школі вимагає здійснення диференціації в різних формах роботи зі студентами. Одним з поширених її способів є керівництво навчальною діяльністю різних підгруп студентів. Ю.К. Бабанський вважає, що основним принципом диференціації повинна бути диференціація допомоги студентам з боку викладача без істотного зниження складності змісту [1, с. 54]. Якщо диференціюється не тільки і не стільки обсяг і складність навчального матеріалу, скільки допо-

мога студенту, то такий підхід дозволяє йому досягти максимуму можливостей на даний момент, що відповідає критеріям оптимізації його навчання.

У методиці існує також системно-структурний підхід до індивідуалізації, який дозволяє говорити про «індивідуальну», «суб'єктну» і «особистісну» індивідуалізації. Кожна людина, як індивідуальність, відрізняється за індивідуальними властивостями (здатність до вивчення іноземних мов, пам'ять та ін.) У методиці такий підхід отримав назву «індивідуальна індивідуалізація». Цей підхід, який можна назвати диференційованим, знаходить своє вираження в доборі завдань для студентів залежно від їх здібностей та рівня знань.

Диференціація за складністю завдань дозволяє організувати навчально-пізнавальну діяльність студентів іноземною мовою з опорою на їхні реальні можливості, що створює сприятливі умови для поступу в навчанні. Навчаючись в одній групі за єдиною програмою, студенти можуть засвоювати іншомовний матеріал в різному обсязі. Базовим критерієм при цьому є рівень обов'язкової підготовки з іноземної мови. Такий вид диференціації останнім часом отримав назву «рівнева», тобто така організація навчального процесу, за якої кожен студент має право і можливість опанувати навчальним матеріалом по програмі на різному рівні (А – низькому, В – середньому, С – не нижче базового). Особливостями даної технології є блокова подача матеріалу, робота з малими

групами на декількох рівнях засвоєння, створення особливого навчально-методичного комплексу.

Вимоги програми повинні ускладнюватися за рахунок поглиблення, розширення знань, передбачених вимогами до підготовки студентів з розрахунком на їх здібності, а також на сучасні педагогічні технології. Ефективність рівневої диференціації передбачає виконання низки певних умов:

– Чітке виділення рівнів засвоєння матеріалу та роз'яснення принципів даної системи студентам;

– Відповідність між рівнями навчності і характером запропонованих вимог;

– Послідовність у засвоєнні студентами навчального матеріалу при переході від одного рівня до іншого;

– Об'єктивність в оцінці виконання студентами завдань кожного рівня, а також відкритість цієї інформації для всіх членів студентської групи;

– Дотримання принципу сумлінності при виборі рівня засвоєння та форми звітності. [2, с. 55-56].

У багатьох підручниках автори спеціально передбачають додаткові вправи, що дозволяють викладачеві здійснювати диференційований підхід до навчання різних груп студентів залежно від їх мовної підготовки. Такий підхід у методиці має назву «суб'єктної індивідуалізації».

Ще один підхід, названий «особистісною індивідуалізацією» є найважливішим для мотивації активності студента, оскільки він найближчий до свідомого ставлення до навчання.

Хоча всі сторони індивідуалізації тісно пов'язані між собою, головною для навчання іноземної мови є особистісна сторона індивідуалізації. Ефективне навчання має поєднувати як фронтальні, так й індивідуальні форми занять зі студентами.

Завдання індивідуалізації навчання включені в документи Ради Європи. Крім того, в немовних вузах можна спостерігати великі розходження у рівнях знань студентів-першокурсників, серед яких є як випускники спеціалізованих шкіл із поглибленим викладанням іноземної мови, так і звичайних та сільських шкіл. Індивідуалізація навчання студентів досить складна на рівні бакалаврату через часто недостатню кількість годин з іноземної мови. Тому така робота повинна бути постійною і цілеспрямованою. Врахування індивідуальних особливостей студентів має виражатися в застосуванні різних методів навчання, диференційованому підході до домашніх завдань, розподілі варіантів контрольних робіт за ступенем труднощів, варіюванні матеріалу в залежності від індивідуальних особливостей студентів.

Сенс диференційованого підходу полягає в тому, щоб враховуючи індивідуальні особливості кожного студента, вибрати для нього найпридатніший варіант завдань на занятті й підібрати відповідні завдання для самостійної роботи.

Можна працювати в аудиторії над спільним завданням, але при цьому різним групам студентів слід отримати диференційовані завдання з урахуван-

ням їх індивідуальних особливостей. Студенти з різною мовною підготовкою повинні бути залученими до активної роботи, при цьому найбільш сильні студенти мають виконувати завдання підвищеної складності.

При тренуванні граматичного та лексичного матеріалу необхідно спочатку звертатися до добре і середньовстигаючих студентів, а потім до слабкіших за підготовкою студентів. Таким чином, студенти зі слабкою підготовкою, перш ніж самі виголосять підготовлені мовленнєві зразки, почують їх по 5-6 разів. Це допоможе їм правильно відтворити і запам'ятати мовний матеріал.

Індивідуальний підхід при використанні комп'ютерних програм полягає, перш за все, в наступному: ті, у кого більше розвинена слухова пам'ять, мають можливість прослухати те чи інше слово або мовну модель необхідну кількість разів, а студенти з переважачою зоровою пам'яттю більше уваги звертають на графічний образ слова. Використання відеофільмів з відповідними завданнями, розробленими до них, також сприяє реалізації індивідуального підходу до навчання й розвитку мотивованої мовленнєвої діяльності.

Всі ці методи можуть стати засобами посилення мотивації студента до вивчення іноземної мови.

Реалізація технології рівневої диференціації як засобу формування професійної іншомовної комунікативної компетентності студентів технічного вузу передбачає не тільки індивідуаль-

ну диференціацію завдань, але й диференціацію умов виконання цих завдань, включаючи різні види допомоги з боку викладача, варіативність можливостей опори на навчальний матеріал, а також різні форми контролю за їх індивідуальним виконанням.

Таким чином, раціональне поєднання фронтальних та індивідуальних диференційованих занять зі студентами немовних спеціальностей сприятиме ефективному навчанню іноземної мови в технічному вузі і покращить індивідуальний підхід до кожного студента.

Література:

1. Бабанський Ю. К. Проблеми підвищення ефективності педагогічних досліджень. – М., 1982. – 151 с.
2. Зайцева И.А. Технология уровневой дифференциации как средство формирования. Профессиональной иноязычной коммуникативной компетентности студентов технического вуза // Диссертация кандидата пед. наук. – Самара, 2007.– 218 с.
3. Комарицкая Т.В. Индивидуализация процесса обучения иностранному языку как средство актуализации потенциальных возможностей учащихся / Т.В. Комарицкая. Иркутск: ИВВАИУ, 2005.– 205 с.
4. Никитина О.С., Ноздрин О.В. Обучение профессионально-ориентированному деловому иноязычному общению в техническом ВУЗе // Инженерное образование. – 2006. – 138 с.
5. Шамова Т.И. Управление образовательными системами / Т.И. Шамова, Т.М. Давыденко, Г.Н. Шибанов. – 2-е изд., стер. – М.: Академия, 2005. – 160 с.